

HANDLINGSPLAN

MOT MOBBING

**VERDENS VIKTIGSTE
MENNESKE
ER IKKE PRESIDENT
I USA, MEN
SITTER I EN MEN
SANDKASSE NÆR DEG**

ØSTHEIM BARNEHAGE

INNHALDSFORTEGNELSE

Innledning	s.3
Hva er mobbing?	s.4
Forebygging	s.5
- Visjon og verdier	s.6
- Lek og samspill	s.9
- Vennskap	s.9
Foreldresamarbeid	s.10
Avdekking av mobbing	s.11
Tiltak når mobbing avdekkes	s.12
Avslutning	s.12
Lovverk og sentrale føringer	s.13

Innledning

Dette er Østheim Barnehage sin handlingsplan mot mobbing. Handlingsplanen er et verktøy i arbeidet med å forebygge og forhindre krenkende ord og handlinger mot barnehagebarn. Handlingsplanen skal være forebyggende, avdekkende og foreslå tiltak som skal gjøres dersom mobbing avdekkes. Planen skal brukes aktivt av hele personalet. Ledergruppen har et særlig ansvar for at den er et levende arbeidsredskap.

Barnehageloven stiller klare forventninger til barnehagens forpliktelser for å skape et godt fysisk og psykososialt læringsmiljø for barn.

Barnehageloven §1. Formål

Barnehagen skal i samarbeide og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling...

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.

Rammeplanen sier at "Barnehagen skal fremme positive holdninger som motvirker avvísning, mobbing og vold"(s. 23).

Alle barn og unge har rett til et oppvekst – og læringsmiljø uten mobbing. FNs Barnekonvensjon slår fast at barn og unge har rett til utvikling, medvirkning, ikke-diskriminering, omsorg, beskyttelse og selvrealisering. Mobbing svakker disse rettighetene.

Barns opplevelse av seg selv og sin egenverdi utvikler seg i samspill med omgivelsene. Mobbing er alvorlig fordi det har store personlige konsekvenser. Barn som utsettes for mobbing fratras både livsmot og verdighet. Forskning viser at både barn som mobber og barn som har opplevd mobbing har en forhøyet risiko for å utvikle psykiske vansker

senere. Arbeidet med å forebygging mobbing, marginalisering og utenforskap må starte allerede i barnehagen. Barnehagen skal formidle grunnleggende verdier som fellesskap, solidaritet, toleranse, nestekjærlighet og medansvar og gi en etisk oppdragelse i samarbeid med foreldrene. Samarbeidet med foreldrene står sentralt i det miljøskapende og mobbeforebyggende arbeidet.

I Bærum kommune har vi et tverrfaglig samarbeid. I enkelte saker kan det være naturlig å ta kontakt med helsestasjon, PPT, barnevern eller skole.

Bærum kommune legger vekt på at:

- det arbeides kontinuerlig, langvarig og systematisk med barnas barnehagemiljø
- barnehagen og foreldre samarbeider om det forebyggende og holdningsskapende arbeidet
- tydelig ledelse er en forutsetning for å forebygge, avdekke og håndtere krenkende ord og handlinger
- alle ansatte i barnehagen har en handlingsplikt til å undersøke, varsle og gripe inn dersom de får kunnskap eller mistanke om at et barn blir utsatt for krenkende atferd.
- barnehagens lokale tiltak og evne til kommunikasjon og samarbeid er avgjørende for at arbeidet skal lykkes.
- barnehagen følger opp rutinene i "Helhetlig opplæringsløp og overgangsrutiner"

Handlingsplanen vår er utarbeidet i nært samarbeid med foreldrene og skal vise hvordan vi arbeider med det psykososiale miljøet i barnehagen og hvilke rutiner barnehagen har i arbeidet med forebygging av mobbing.

Hva er mobbing?

Mobbing kan defineres som når en person gjentatte ganger og over en viss tid blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere andre personer. Det finnes lite forskning om mobbing i barnehagen, men vi må alltid ta utgangspunkt i at det kan forekomme. Det enkelte barnets opplevelse av slike handlinger og opplevelser er essensiell. Som voksne kan vi altså ikke avfeie barn som sier at de er lei seg for at noen har sagt eller gjort noe sårende med at det går bra eller at vedkommende ikke kan ta seg nær av det. Vi må ta

barnet på alvor og forsøke å forstå barnets opplevelse i stedet for å se det fra vårt eget ståsted. Det som noen bare rister av seg kan oppleves som mobbing av andre.

Der hvor barnets selvfølelse krenkes ligger kimen til hensynsløshet, mobbing og manglende empati. Mesteparten av litteraturen omhandler mobbing i skolen, men det er grunn til å anta at dette har overføringsverdi til barnehagen. Det er hensiktsmessig å skille mellom direkte mobbing som kan være slag, spark, skjellsord, krenkende og hånlige kommentarer eller trusler og indirekte mobbing som utfrysning, baksnakking og ryktespredning. Denne formen for mobbing er gjerne skjult og derfor vanskeligere å legge merke til enn den direkte mobbingen som er mer åpen. Noe forskning viser at indirekte mobbing først og fremst er et fenomen blant jenter, og at gutter gjerne er direkte og fysisk aggressive. Men det er grunn til å tro at også gutter mobber indirekte. Fellestrekk ved alle former for mobbing er at den ikke går over av seg selv og kan fortsette i flere år hvis ikke en voksen griper inn. Barn som er ensomme og venneløse kan bli ressursvake; fysisk, psykisk, sosialt og intellektuelt fordi de går glipp av verdifulle erfaringer en får ved å være med i sosialt samspill og lek. Det er derfor særdeles viktig at barnehagen jobber aktivt for å forebygge mobbing.

I barnehagen kan mobbing gjøre seg gjeldende ved at et barn har en egenopplevelse av å bli stengt ute fra leken, ikke bli akseptert, får negative kommentarer, blir dominert, undertrykket, truet, herset med, hånet, krenket, latterliggjort eller manipulert, eller at voksne ser og opplever denne type atferd i miljøet.

Det kan noen ganger være vanskelig å skille mellom mobbing og erting, men erting som foregår over tid kan utvikle seg til å bli mobbing. Det dreier seg med andre ord ikke om enkeltstående handlinger som inngår som en del av det å være menneske, eller om barn som en gang i mellom ikke får være med i lek. Det handler om negative mønstre som foregår over tid og hvor det er ubalanse i maktforholdet.

Forebygging

Forebygging handler om å iverksette tiltak med forventning om å komme en uheldig utvikling i forkjøpet eller å motvirke en forverring av en tilstand. Det handler om å

forsterke de positive utviklingsbetingelsene som alltid vil finnes, eller å introdusere nye impulser.

For å forebygge at mobbing skjer i barnehagen skal barnehagen jobbe for å skape et trygt og godt miljø for alle barna. Det handler om god kvalitet i relasjonsbygging fra voksne til barn. Ifølge Robert Pianta (pedagogisk psykolog og grunnlegger av forskningscenteret CASTL (The Center for Advanced Study of Teaching and Learning)), er det tre ting som er avgjørende for en god relasjon; 1. Et positivt klima, man må legge til rette for gode opplevelser med barna. 2. Perspektivtaking – barna må oppleve voksne som viser tydelig at de bryr seg. 3. Tilstedeværelse og å være sensitiv i kommunikasjonen. Stress og sosiale medier utfordrer sensitiviteten.

Det er særdeles viktig at personalet legger stor vekt på å bygge gode relasjoner til hvert barn. Voksne i barnehagen er også rollemodeller og vår oppførsel projiseres over på barna.

Visjon og verdier

Barnehagens visjon:

"Vi skal få frem det beste i hver og en!"

I praksis betyr dette at vi skal:

- La barna føle seg sett og anerkjent for den de er
- Skape trygge og glade barn – når de slutter i Østheim skal de tenke at "Jeg er helt okei"
- Spille barna gode og gi dem følelsen av mestring. Ha positiv oppmerksomhet på det de kan fremfor det de ikke evner

Overfor foreldrene betyr det at vi skal :

- Møte dem med en positiv og inkluderende holdning
- Gi tydelig informasjon – slik at det blir lett å forholde seg til oss. Og for foreldrene og vite hvordan de best skal bidra.

Overfor medarbeiderne:

- Alle som jobber i Østheim skal bli sett og anerkjent for den de er og det de gjør
- Vi skal ha en positiv grunnholdning – fokusere på løsninger istedenfor hindringer
- Vi skal spille hverandre gode; heller rydde for en annen enn å klage til en tredje på at det ikke blir gjort.
- La hver og en gjøre det vedkommende er best på – og liker mest.

Vi skiller mellom barnas selvfølelse og barnas selvtillit. Selvfølelsen handler om hvem man er og hvordan man forholder seg til seg selv, mens selvtillit handler om hva man presterer og hva man er flink til. Vi forsøker i størst mulig grad å fokusere på barnas selvfølelse – at de skal bli trygge på at de er gode nok – i troen på at barn med god selvfølelse ikke mobber. Vi vil derfor etterstrebe å møte barna deres om morgenen med et "Så godt å se deg!" fremfor "Så fin du er i dag". Det viktigste vi kan gi barna våre er at de har verdi i seg selv og at vi er glade for å se dem og gleder oss til å være sammen med dem. Uten at vi tenker over det har vi lett for å til enhver tid vurdere barnas prestasjoner. Vi tror ikke det er sunt å hele tiden være avhengige av å få tilbakemelding fra andre.

Barnehagens verdier:

Vi skal være klinkende klare, lekende lette og 100% til stede.

I praksis innebærer klinkende klar at:

- Vi er tydelige i vår kommunikasjon mot barna, foreldrene og hverandre
- At vi er direkte og ærlig på en konstruktiv måte

I praksis innebærer lekende lett at:

- Vi har en positiv grunnholdning til barn, foreldre og hverandre
- At vi har en positiv grunnholdning til forslag og planer
- At humor, lek og glede er en viktig og nødvendig del av hverdagen.

I praksis innebærer 100% til stede at:

- Vi er der både fysisk og mentalt på barnas premisser
- At vi ser barna for den de er og det de gjør

- At vi er engasjerte og at vi gi anerkjennelse til barna og hverandre

Forebygging innebærer også å hjelpe mennesker til selvhjelp. Det vil si at vi skal hjelpe barna til å løse konflikter og veilede de om de møter motstand. Noen ganger skal de voksne gå foran som gode eksempler, andre ganger korrigere, vise, lede og veilede. De voksne skal være tilstedeværende og varme og vise alle barna tillit og formidle forventninger til dem på en tydelig måte, slik at barna lett kan forstå hva som er akseptabelt og hva som ikke er lov. Alle barna skal bli sett og hørt og få si sin mening.

Barnehagen skal aktivt arbeide med sosial kompetanse, både i uformelle og formelle sammenhenger som på barnemøtene. Vi bruker blant annet et rammeprogram for sosial kompetanseutvikling av Kari Lamer som heter "Du og jeg og vi to". Sosial kompetanse er en viktig del av forebygging av mobbing og annen negativ atferd. Ut ifra et læringspsykologisk perspektiv kan sosial kompetanse læres og dermed bli en effektiv "vaksinasjon" mot mobbing.

Utviklingen av empati er også noe vi fokuserer mye på i Østheim Barnehage. Vi trener på å ta andres perspektiv og å sette oss inn i hvordan andre kan oppleve ulike situasjoner. Det er mye snakk om å være omtenkssomme og inkluderende og slik atferd belønnes med omtenkssomhetshjerter. Hjertene henger høyt og gis av de voksne til barn som fortjener det. Vi gjør dette fordi vi tror at det man fokuserer på får man mer av.

Alle ansatte skal observere barna regelmessig, men det overordnede ansvaret ligger på de pedagogiske lederne. Drøftinger av observasjonene skal inngå i barnehagens faste møter og kontinuerlig vurderes. Vi kan oppdage mye ved å observere hver for oss, men det er lettere å oppdage mønstre når vi snakker sammen. Det er viktig at hver og en stiller seg selv spørsmål om egne og andres holdninger og handlinger bidrar til et trygt og godt miljø, som fremmer lek og læring.

Mobbing har dårlige vekstforhold i en barnehage der voksne stadig våger å stille kritiske og åpne spørsmål til seg selv, samtidig som de styrker alt det relasjonelle arbeidet som fremmer god lek, humor og trygghet. (Ingrid Lund i Mobbing i barnehagen, s. 127).

Lek og samspill.

I barnehagen skal det fysiske miljøet legges til rette slik at det stimulerer til god lek, da leken er en viktig arena for utviklingen av sosiale ferdigheter. Inkludering er et demokratisk prinsipp der alle mennesker har en demokratisk rett til deltakelse i et fellesskap. Alle barn skal finne sin plass i barnegruppen.

Det å kunne leke fordrer at du har de lekeferdighetene som trengs. Barna som skal leke må ha en overenskomst om at de leker, en gjensidig forståelse av hva de leker og at alle får muligheten til å forslå innhold i leken. Dersom et barn ikke mestrer disse reglene kan leken gå i oppløsning. I samhandling med hverandre legges grunnlaget for læring og sosial kompetanse. På den andre siden kan makt og utestenging i leken hindre vennskap og gode relasjoner. Barn som ikke deltar i lek, holdes utenfor eller ødelegger andres lek må gis særskilt oppfølging. I Østheim barnehage skal observasjon av lek være en del av hverdagen. Når barn trenger hjelp for å komme inn i lek, skal ansvarlig pedagog ta initiativ til lekegrupper. Innholdet og antall barn i lekegruppene skal tilpasses ut fra alder og behov.

Vennskap

Leken er en viktig arena for etablering av vennskap. Å tilhøre en gruppe gir barn trygghet og sosial tilknytning. Å etablere vennskap og opprettholde dem er en viktig faktor i sosialiseringprosessen og en forebyggende faktor mot negativ utvikling. En veldig viktig oppgave for de ansatte er å hjelpe barna med å bygge relasjoner til hverandre. Personalet må legge merke til når barna knytter vennskapsbånd og støtte disse prosessene. Personalet skal ta hensyn til barns vennskap i det daglige for eksempel ved inndeling i grupper, rekka på tur og hvor man skal sitte.

Er det lov å ha en bestevenn?

Bestevenn – begrepet tror vi det er vanskelig å komme utenom. I Østheim har vi valgt å fokusere på at man kan ha flere bestevenner fremfor å forby begrepet.

Er det lov å si nei til at noen får være med på leken?

Det er ikke i alle situasjoner at det passer seg å åpne for at flere får være med i leken. Om vi opplever at et barn er lei seg fordi de har fått et nei til å bli med i lek, er det viktig at vi

voksne undersøker saken. Hvorfor fikk ikke vedkommende være med? Finnes det gode grunner til at det ikke passer akkurat da, syntes vi at vi skal respektere barnas egne ønsker og leken og faktisk si at akkurat nå passer det faktisk ikke. Men det er utrolig viktig at vi voksne går inn i situasjonen og sørger for at det ikke er de samme barna som ikke får lov til å være med gjentatte ganger. Om noen ikke får være med i leken skal den voksne starte en ny lek med barnet som ikke får lov til å være med eller hjelpe vedkommende inn i leken med noen andre. Her kan de voksne bruke styringsretten og lage lekegrupper med en sammensetning av barn som vi ser er den beste for alle.

Foreldresamarbeid

Barnehagen og hjemmet har et felles ansvar for at ikke mobbing får utvikle seg i barnehagen. Det forventes at foreldre vil samarbeide med barnehagen om forebygging av mobbing og krenkende atferd. Foreldre må derfor involveres i hvordan barnehagen jobber med barn og relasjoner og snakke om tema mobbing, krenkende atferd og forebygging av dette i foreldresamtaler og foreldremøter. Dette innebærer også at foreldre blir informert om barnehagens handlingsplan mot mobbing.

Det å bli sett, møtt og anerkjent og respektert, innebærer gjensidig forpliktelse mellom barnehage og hjem. Alle barn og foreldre skal oppleve å bli tatt på alvor av personalet. Hvis de kommer med en bekymring om at et barn blir utsatt for krenkende ord eller handlinger, skal de bli tatt på alvor. Åpen dialog med foreldrene gir en lav terskel for å si ifra. Gode relasjoner bygges i det daglige møtet, men også gjennom å invitere til foreldrearrangementer.

Foreldre bidrar til forebyggende arbeid ved å:

- Være gode rollemodeller! Barn ser og lærer av sine foreldre og kopierer deres oppførsel. Det er utrolig hva barna får med seg av samtaler og lignende når foreldrene tror at de ikke hører.
- Hilse på, snakke med alle barn, invitere med barn hjem og legge til rette for nye vennskap. Barnehagen skal oppfordre foreldrene til å invitere med seg barn hjem og gi informasjon om hvilke barn som ofte blir utelatt fra slike invitasjoner. Foreldrene skal følge barnehagens policy om bursdagsinvitasjoner for å bidra til

felleskap og forhindre utestengning. Bursdagsfeiringer er viktige for barna – om barnet ditt er invitert bør det gå så sant det kan! Still opp for andre.

- Snakke positivt om andre barn, foreldre og personalet og barnehagen. Foreldre er barnas viktigste rollemodeller og må være gjennomtenkte med hva de sier og uttrykker når barn er til stede.
- Melde fra til barnehagen dersom det oppdages erting/mobbing blant barna.
- Gi tilbakemeldinger på barnets trivsel og opplevelser.
- Følge opp informasjon og ha et tett samarbeid med barnehagen.

Avdekking av mobbing

Mobbing og begynnende mobbing kan være vanskelig å oppdage. Personalet må ha felles forståelse av hva mobbing og krenkende atferd innebærer.

Det er viktig å være observant på endringer av barns atferd. Det kan være tegn på at noe er galt. Et tett samarbeid mellom barnehagen og hjem gjør det lettere å fange opp endringer i barns atferd. Som foreldre må man også tåle tanken på at barnet mitt er med på noe som ikke er greit.

Handlingsplikt

Alle ansatte i barnehagen har en handlingsplikt som består av:

- plikt til å gjøre undersøkelser raskt
- plikt til å varsle pedagogisk leder/styrer raskt (for eksempel ved bruk av notat angående bekymring)
- plikt til å gripe inn

Følgende punkter er viktige for å avdekke mobbing:

- Personalet må være tilstedeværende i barnas lek og aktiviteter for å fange opp atferd som kan utvikle seg til mobbing
- Være observante når barn endrer atferd
- Kartlegge miljøet og samspillet mellom voksne og barn
- Å reflektere og diskutere på teammøter, ledermøter og personalmøter
- Systematisk observasjon av barn

- Ta tak i barn som strever med å delta i leken
- Systematisk observasjon av personalet
- Barnesamtaler med fokus på barns trivsel
- Foreldresamtaler der barns trivsel, atferd og vennskap tas opp
- Bruke resultater fra brukerundersøkelser

Tiltak når mobbing avdekkes

Det skal reageres samme dag mobbing avdekkes og tiltak skal igangsettes.

- Dersom mobbing oppdages skal pedagogisk leder og daglig leder informeres
- Pedagogisk leder gjennomfører samtaler med samtlige involverte barn
- Foreldrene til offer og mobber informeres umiddelbart etter at vi har fått klarhet i situasjonen
- Møte med foreldrene hver for seg og om nødvendig deretter sammen for å bli enige om tiltak som skal gjøres for å stoppe mobbingen
- Tiltakene skal skriftliggjøres og tidfestes
- De ansatte informeres og blir oppfordret til å observere de involverte barna, utarbeide felles strategi blant de ansatte ved gjentakelse av mobbingen
- Oppfølgingssamtaler med de involverte barna
- Oppfølgingssamtaler med foreldrene
- Vurdere å informere hele barnegruppen
- Vurdere å opprette lekegrupper rundt den som har blitt mobbet/mobber (enten hver for seg eller sammen)
- Vurdere å ta saken opp med tverrfaglig team
- I etterkant skal håndteringen evalueres (viktig å få med barnas, foreldrenes og ansattes perspektiv)

Avslutning

I Østheim Barnehage skal alle ansatte ha en felles grunnholdning om at alle i prinsippet vil hverandre vel og se det positive i at vi alle er forskjellige. Hverdagen skal bære preg av en gjennomgående aksepterende og anerkjennende væremåte som bidrar til

trygghet, tillit og trivsel. Vi skal være på tilbudssiden og gjøre hverandre gode. Når negative handlinger skjer skal det oppdages av et tilstedeværende personale på et tidlig tidspunkt og tiltak skal iverksettes. Personalet er nøkkelen til kvalitet.

Lovverk og sentrale føringer

- FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20.november 1989 (Barnekonvensjonen)
- Lov om barnehager §1 og 3
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Kunnskapsdepartementet (2011)
- Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler §5, krav til dokumentasjon
- Veileder til forskrift om miljørettet helsevern i barnehager – Miljø og helse i barnehagen
- Bars trivsel – voksnes ansvar. Forebyggende arbeid mot mobbing starter i barnehagen

–

Utdanningsdirektoratet

- Språk i barnehagen. Mye mer enn prat – Utdanningsdirektoratet.
- Foreldreutvalget for barnehager (fub). Mobbing i barnehagen.
- Barnehagemelding (2015 – 2025)- Bærum kommune.
- Kvalitetsplan for Bærumsbarnehagen 1, 2015 – 2018. Bærum kommune.
- Helhetlig opplæringsløp og overgangsrutiner. Bærum kommune.
- Tiltaksplan sammen for barn og unge 2015 – 2019. Bærum kommune.